

Kocatepe İslami İlimler Dergisi
Journal of Kocatepe Islamic Sciences

e-ISSN: 2757-8399

Cilt/Volume: 4 Sayı/Issue: 1 (Haziran/June 2021): 220-225

Dijital Çocuk, Yazarlar: Kemal Sayar ve Sezin Benli (İstanbul: Kapı Yayınları, 2020). 211 sayfa, ISBN: 9786057838605

Digital Child, by Kemal Sayar and Sezin Benli (İstanbul: Kapı Yayınları, 2020). 211 pages, ISBN: 9786057838605

Kahraman Bulgurcu

Dr. Öğretim Görevlisi, Selçuk Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi Anabilim Dalı

Dr. Instructor, Selcuk University, Faculty of Islamic Studies, Department of Reading the Qur'an and Qıraat Science
Konya, Türkiye

kbulgurcu@gmail.com

orcid.org/0000-0002-1914-0703

Makale Bilgisi/Article Information

Kitap Değerlendirme/Book Review

Geliş Tarihi/Received: 28.04.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 22.06.2021

Yayın Tarihi/Pub Date: 30.06.2021

Atıf/Cite as

Bulgurcu, Kahraman. "Dijital Çocuk, Yazarlar: Kemal Sayar ve Sezin Benli (İstanbul: Kapı Yayınları, 2020). 211 sayfa, ISBN: 9786057838605", *Kocatepe İslami İlimler Dergisi* 4/1 (Haziran 2021), 220-225.

Bulgurcu, Kahraman. "Digital Child, by Kemal Sayar and Sezin Benli (İstanbul: Kapı Yayınları, 2020). 211 pages, ISBN: 9786057838605", *Journal of Kocatepe Islamic Sciences* 4/1 (June 2021), 220-225.

İntihal/Plagiarism

Bu yazı, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi/This study has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Published by

Afyon Kocatepe University, Afyonkarahisar, 03100, Turkey.

kiid@aku.edu.tr

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kiid>

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

***Dijital Çocuk*, Yazarlar: Kemal Sayar ve Sezin Benli (İstanbul: Kapı Yayınları, 2020).
211 sayfa, ISBN: 9786057838605**

Öz

Son 20 yılda dijital iletişim araçları ve internet insanların çoğunun hayatına girmeye başlamıştır ve gün geçtikçe bunların insanların hayatındaki etkisi artmaktadır. Dijital dünyanın çocuklar üzerindeki etkisi ise artık herkes tarafından bilinmektedir. Özellikle Pandemi döneminde eğitimin internet üzerinden dijital iletişim araçları ile verilmeye başlamasıyla birlikte, çocuklar ve genç nesil dijital dünyanın içinde adeta kaybolmakta ve gerçek hayattan uzaklaşmaktadır. Bu durum ise en çok aileleri endişelendirmektedir. İşte *Dijital Çocuk* adlı kitap, ailelere rehberlik yaparak teknoloji ve internetin nasıl kullanılacağı hakkında ailelere yol göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Çocuk, Dijital Bağımlılık, Dijital Nesil, İnternette Çocuk, Teknoloji.
***Digital Child*, by Kemal Sayar and Sezin Benli (İstanbul: Kapı Yayınları, 2020).
211 pages, ISBN: 9786057838605**

Abstract

In the last two decades, digital communication tools and the internet have started to enter the lives of most people and their impacts on people's lives are increasing day by day. The impact of the digital world on children is now known to everyone. Especially during the pandemic period, with the introduction of education over the internet with digital communication tools, children and the young generation are almost feeling lost in the digital world and they are moving away from real life. This situation worries families the most. Here is the book called *Digital Child* that leads the families on using technology and internet by guiding them.

Keywords: Digital Child, Digital Addiction, Digital Generation, Child on the Internet, Technology.

Günümüzde dijital teknoloji, kullanıcıyı hem içeriden hem de dışarıdan kuşatan bir etkiye ulaştı. Geline nokta, çeşitli gerekçe ve faktörlerle birlikte, aidiyet ve değer zemininin dijital/sanal alana sürüklenmesi, dijital teknolojiye kayıtsız kalınmayacağı gösterdi. Nitekim ülkemizde "Dijital Türkiye" vizyonunun ilan edilmesinin üzerinden de çok zaman geçmedi. Zira dijitalleşmenin ekonomi, siyaset, toplum ve psikoloji başta olmak üzere yaşamın tüm alanlarına dokunan yönleri söz konusudur. Bununla birlikte, dijital teknolojinin, teknik açıdan tüketicilerine sunduğu ve onlara vadettiği imkânlarla cezbedici hale gelmesinin yanı sıra toplumsal ve ailevi ilişkileri belirlemede kontrol edilemez etkisini artırması, bazı uygulamaları zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla çok yönlü ele alınabilecek olan dijital teknolojinin psikolojik ve toplumsal yaşamdaki etkilerinin de tartışılması gerekir: Dijital teknoloji ve dijitalleşmeye karşı nasıl bir okuma gerçekleştirilmesi gerekir? Dijitalizmin bizi içine çektiği ve bize sunduğu yaşam ve etkileşim formunda nelere dikkat edilmeli, ölçü ve sınırlar neler olmalı? Bu açıdan Psikiyatri uzmanı Kemal Sayar ve klinik psikolog Sezin Benli'nin birlikte hazırladığı *Dijital Çocuk* isimli çalışma şu temel soruyu sorarak önemli bir boşluğu doldurmaktadır: Teknoloji merkezinde şekillenen etkileşim biçimlerinin değerlendirilmesinde ölçü, doğal yaşam alanı mı yoksa dijital alan mı olmalıdır? Bu çalışma, bu temel soruya odaklanarak eserin tanıtımını yapmayı amaçlamaktadır. Özellikle doğal yaşam dinamiğinin dijital alana taşındığı Covid-19 pandemi sürecinde bu sorulama önemli görülmektedir.

Belirtilen ana soru başta olmak üzere birçok problem, çözüm önerileriyle birlikte kitapta tartışılmaktadır. Teknolojiye kul köle mi olacağız? sorunu temelinde doğru teknoloji kullanımının ve onu kendimize bir basamak yapabilmenin formülleri ortaya konmaktadır. İlgili sorunların tespiti, başat aktörler ve sunulan çözüm önerileri açısından *Dijital Çocuk* adlı eser, bütüncül biçimde adım adım ilerleyen altı bölümden oluşmaktadır: "Dijital Nesille Tanışalım", "Dijital Bağımlılık", "Ekran Başı Oyuncuları", "İnternette Çocuk", "Dijital Çağ ve Aile", "Teknoloji Kullanım Kılavuzu". Önemli alt başlıklardan oluşan her bir bölümün konusu

yöneltilen ilgili sorular eşliğinde, bilimsel araştırmaların verileri ışığında, akıcı bir üslup ve gündelik yaşamdan aktarılan örneklerle ele alınmaktadır.

Eserin tüm bölümlerinde, teknolojinin doğru kullanımının belirlenmesine ve sağlıklı aile etkileşimlerinin inşasına odaklanan bir bakış açısı hâkimdir. Bu açıdan dijitalleşme süreciyle kendini gösteren sorunlar ve ilgili çözüm önerilerinde yazarlar toplumsal ve gündelik yaşamın başat aktörü olan aile kurumu merkezinde, yani anne-baba ve çocuk ilişkilerinden hareketle değerlendirmeler yapmaktadır. Kitaptaki hâkim bakış açısını ortaya koymadan önce şunu ifade etmek gerekir: “Dijital Türkiye” ile kitabın başlığını oluşturan “Dijital Çocuk” şeklindeki ifadeler, vizyon ve amaç açısından birbiriyle çakışan yönleri vurgulamazlar. “Dijital Çocuk” ifadesi, bir çocuğun normal/doğal yaşamdan kopup sanal ekranın içinde kaybolmaya doğru sürüklenmesi, yani “ekranlaşma”sı durumuna gönderme yapmaktadır ki bu ifade, ebeveynler (dijital anne babalar) için de söz konusu edilmektedir (s. 15).

Yazarların temel bakışı açısından; “ekranlaşma” tehdidine karşı ilk çağrı, kitabın kapağında hemen göze çarpmaktadır: “Şimdi hepimiz elimizdeki tableti/telefonu yavaşça yere bırakıyoruz.” Bu çağrının ne anlama geldiği neredeyse kitabın tamamına serpiştirilmiş durumdadır. Bu açıdan kitapta, dijitalleşmenin beraberinde getirdiği “ekranlaşma” sorununa ve dijital alana karşılık doğal yaşam alanı referans alınmaktadır. Bu çerçevede anne, baba ve çocukların normal yaşam alanında buluşabilmeleri, ikinci ve temel adım olan göz ve ruh teması yoluyla şekillenen sıcak konuşma diriliğinden geçmektedir (s. 203). Bu amaçla kitapta yeni teknolojilerin gençlerin önüne serdiği imkân ve fırsatlar göz ardı edilmeden “Dijital Yerli”¹ kuşağının anne babaların işbirliğiyle nasıl organik hayata taşınabileceği tartışılmakta (s.8), ruhen çok uzaklara dağılan aileye bir toparlanma çağrısında bulunmaktadır (s.9). Bu çağrıda öncül aktör, model olan anne babadır. Kitapta bu çağrı şu ifadelerle dile getirilmektedir:

Anne babanın ekran kullanımı çocukların ekran kullanımının en büyük belirleyicisi, yani bir anne baba gözlerini ekrandan alamıyorsa, çocuk hiç alamıyor (s.7).

Aileyi diri tutacak her eylem, çocukların gözünün ve gönlünün, ekrandan aile fertlerine dönmesine vesile olacaktır. Konuşmayı kaybetmemeliyiz, birbirimizin gözlerinin içine bakabilmeyi kaybetmemeliyiz. Çocuklar en çok onlar bir şey anlatırken gözlerini cep telefonlarına kaçıran veya onları dinlemiş gibi yapıp dinlemeyen ebeveynlerden inciniyor (s. 203).

Doğal yaşam ve konuşma diriliği merkezinde yapılan çağrı, yeni kuşağın dijital teknolojiyle şekillenen zihinsel tutumlarının anlaşılmasını (s.12), doğru teknoloji kullanımını ve çevrimiçi dayanıklılığın artırılmasını içermektedir (s.13). Böylece orada karşılaştıkları bir zorlukla hemen sırtları yere gelmemeli, kendilerini korumayı öğrenmelidirler. Burada çevrimiçi dayanıklılık kavramı, sorunun ve çözümün belirlenmesinde merkezi bir önemdedir:

Çevrimiçi dayanıklılığı artırmanın yolu ekranda iyi ve kötüyü ayırt edebilmekten geçiyor. Çocuklarımız *eleştirel tüketiciler* olmalı ve ekrandan yansıyan kalıp yargıları, reklamları, şiddeti sorgulayabilmeli. Temel mesele çocuklarımızı teknoloji karşısında çaresiz kurbanlar değil, bilinçli ve eleştirel tüketiciler olarak yetiştirmek (s.13).

Yukarıda işaret edilen temel problem ve çözüm alanı, birinci bölümden itibaren temellendirilerek adım adım kitap boyunca irdelenmektedir. “Dijital Nesille Tanışalım” başlıklı birinci bölümde, yeni neslin özellikleri ile birlikte, dijital çağın dijital yerlilerin zihinlerini nasıl şekillendirdiği sorgulanmaktadır (s.22). Bu sorgulama, dijital nesle hayattan öğrendiklerimizi ve değerlerimizi aktarabilmek istiyorsak öncelikle onları tanımamız gerekir anlayışıyla yapılmaktadır (s.19). Buna yönelik ön plana çıkan araştırmalarda, dijital yerli çocuklardaki beynin işleyiş tarzının farklılaştığı ortaya konmaktadır (s.24). Bu tespit, “dijital göçmen” ile “dijital yerli” kuşakları arasındaki iletişimsizliğin açıklanmasında ve

¹ Kitapta sıkça geçen “Dijital Yerli” kavramı, dijital teknolojinin içinde doğup büyüyen günümüz çocukları için kulla nılırken; “Dijital Göçmen” ifadesi ise dijital dünyayla sonradan tanışan insanlar için kullanılmaktadır.

yabancılaşma derecesindeki mesafenin iyileştirilmesinde çocukların yetişkinler ya da anne babalar tarafından dışlanması değil, aksine onların anlaşılması ve onlarla ilgili tedbirlerin alınması gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Bu noktada eser, teknolojinin olumlu ve olumsuz yanlarını açıklayarak sorunlar karşısında çözümler önermektedir. Bilimsel verilerle desteklenen tespitlerin başında, dijital çocukların bilişsel yapılarının, sıralı değil paralel işlev gördüğü yönündedir, yani yetişkinler ile çocukların beyinleri arasında organizasyonel bir işleyiş farkı söz konusudur (s.24). Benzer diğer bir tespit de dijital neslin zihinsel enerjisinin görsel dikkat becerilerine yöneldiğidir (s.23). Bunların yanı sıra yüzeysel bilgi becerilerinin öne çıktığı (s.27), derin kavrayışın azaldığı (s.29), uzun süreli odaklanmanın azaldığı (s.23), hafızanın tembelleştiği (Google etkisi) (s.31) ve çoklu görev (multi-tasking) karmaşasının ortaya çıktığı (s.25) da temel tespitler arasındadır. Bu açıdan yazarlar, eğitim tekniklerinde teknolojinin “tamamlayıcı” rolüyle değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir (s.33). Bununla ilgili çözüm önerileri de sunulmaktadır (s.36). “Dijital göçmen”lerin “dijital yerli”ler ile iletişim kurmalarının ve onları tehlikelerden korumalarının yolu onları tanımaktan geçer anlayışıyla yazarlar, “dijital yerli”lerin ortak özelliklerini okuyucuya tanıtmaktadır (s.41). Amaç doğal yaşam merkezinde onları *kurgulanan* çocuktan *kurgulayan* çocuğa taşıyabilmektir (s.39). Bu çerçevede sağlıklı teknoloji kullanımının nasıl olması gerektiğini sorgulamak üzere ikinci bölümde “bağımlılık” kavramı tartışılmaktadır (s.46).

“Dijital Bağımlılık” ana başlıklı ikinci bölümde, “bilgisayara ilgisi olan çocuklar bağımlı mıdır?”, “Bağımlılığın belirtileri nelerdir?”, “Bu yöndeki sorunların çözümünde nereye odaklanmak gerekir?” soruları merkezinde değerlendirmeler yapılmaktadır. Bu değerlendirmelerde bilgisayar teknolojisinin beyni nasıl etkilediği ortaya konmaktadır. Bilimsel araştırmalar aşırı bilgisayar ve internet kullanımının dürtüleri kontrol etmekte zorlanma dinamiğinden kaynaklandığını, ek olarak bilgisayar oyunlarının zihni uyuşturucuya benzer şekilde etkilediğini göstermektedir (s.50). Peki bilgisayar/internet kullanımının aşırı olması, tek başına bağımlı olmanın göstergesi olarak mı okunmalıdır? Eser bu noktada bazı belirtiler üzerinden değerlendirmeler yaparak okuyucuya somut bir şekilde yol göstermektedir:

Çocuğunuz interneti sosyalleşme, bilgi alma, iletişim kurma gibi ihtiyaçlarını karşılamak için kullanıyorsa ya da boş zamanlarında bir eğlence aracı gibi görüyorsa ve teknoloji hayatının diğer alanlarını olumsuz yönde etkilemiyorsa bu davranışa sorunlu demek güçtür (s.55).

Bilgisayar ve internet bağımlılığındaki belirtiler madde bağımlılığındaki kadar şiddetli değil de çocuğun huzursuz, sinirli, sakın, üzgün, mutsuz, depresif, keyifsiz ve iştahsız olduğu gözlemlenebilir... Sorunlu kullanımın diğer işaretleri de çocuğun ya da gencin oyunda ya da internette geçirdiği süre hakkında yalan söylemesi, arkadaş çevresinden ve ailesinden giderek uzaklaşması, başka şeyler yaparken bile oyunu düşünmesi ve oyunlar için aşırı para harcamaya meyilli olmasıdır (s.53).

Yazarlar, çocuğun sorunlarını aceleyle dijital bağımlılık şeklinde görüp, esas alanı ihmal etme riskine karşı ebeveynleri uyarmaktadır (s.57). Çünkü gerçek hayat ilişkilerinin sorunlu olduğu durumlarda böyle bir teşhis, faydalı değil zararlı olacaktır. Bundan dolayı öncelikle gerçek hayattaki problemlere dikkat edilmesi (s.58) ve bağımlılığın özellikleri üzerinden çocuğun gerçek hayattaki ihtiyaçlarının tespit edilmesi gerektiği belirtilmiştir (s.63). Yani gerçek yaşamdaki etkileşim kalitesi ve aidiyet açısından sorunlar oluştuğunda dijital alana sürüklenme oranı da artacaktır. Eserde bu durum, farklı örnekler ve kavramlarla sıklıkla açıklanmaya çalışılmaktadır. Nitekim ilgili araştırmalar da bunu göstermektedir (s. 70). Bu açıdan eserde bilgisayar/internet başında geçirilen sürenin değil, gerçek yaşamdaki etkileşim kalitesinin ve gerçek hayattaki sorunların dijital bağımlılıkta asıl etkenlerden biri olduğu vurgulanmaktadır (s,71). Bu yöndeki sorgulama, tespit ve açıklamalar farklı bir konuyla sonraki bölümde de sürdürülmektedir.

“Ekran Başlı Oyuncuları” başlıklı üçüncü bölümde “dijital yerli”leri tanımanın bir adımı olarak onların oynadığı oyunlar hakkında bilgi sunulmakta ve bilimsel veriler ışığında çeşitli sorgulamalar yapılmaktadır (s.74). Kitapta oyun, çocuk duygularının dışavurumu, çocuğun

dili ve iletişim biçimi olarak değerlendirilmektedir (s.75). Normal yaşam alanının zayıflamasına karşın bilgisayar oyunları, çocuklara özgürlük yanılsamasıyla sanal gerçeklik ortamı sunmaktadır (s. 80). Bu anlamda kitapta bilgisayar oyunları oynamanın olumlu ve olumsuz yönlerine değinilmektedir. Stres atmak (s.108), bilişsel bakımdan donanımlı olmak (s.107), oyunlarla mesleki hazırlık kazanmak (105) ve görsel beceriler kazanmak gibi faydaları söz konusu edilmektedir (s.104). Ek olarak araştırma verileri eşliğinde bilgisayar oyunlarının zihni nasıl şekillendirdiği, dikkat ve konsantrasyon ile şiddet açısından çocukları nasıl etkilediği, bu hususta nelere dikkat edilmesi gerektiği ele alınmaktadır: Dijital ortamdaki oyunlar, gerçek hayata kıyasla daha akıcı ve heyecan vericidir. Akıcı hıza ve yanılsamalı gerçekliğe alışan zihin, bu nitelikteki beklentilerini normal yaşamdan (sınıf ortamı, aile içi sorumluluklar gibi) karşılayamayacağı için can sıkıntısı ile dijital alana sürüklenir (s. 86). Ayrıca oyunlarda kendini gösteren sürekli risk alma davranışı, gençlerin normal hayattaki “otokontrol” yetilerinin azalmasına ve “pervasızca” davranmalarına sebebiyet verir (s.85). Gerçek yaşamdaki “katmanlı” ve “derinlikli” insan etkileşimlerine kıyasla oyunlardaki “basitlik”, çocukların geçici ve yüzeysel ilişkiler kurmalarına, dahası normal yaşamdaki sorumluluklarıyla baş edememelerine sebep olmaktadır (s.87). Bilgisayar oyunlarının mı çocukların dikkatini azalttığı, yoksa dikkat problemi yaşayan çocukların mı bilgisayar oyunlarına yöneldiğini tespit etmek zor olsa da gerçek hayattaki dikkat eksikliğinin aşırı oynanan bilgisayar oyunları ile tetiklendiği söylenebilir (s.92). Oyunlarda kendini gösteren sürekli uyarılma ortamı, çocukların planlama, işleri yürütme ve yüksek düzeyde muhakeme becerilerini zayıflatmaktadır (s. 94). Doğal ortamdaki etkileşime dikkat edilmesi gerektiğini vurgulayan diğer bir tespit, şiddet içerikli oyunlarla ilgilidir. Bilimsel araştırma sonuçlarına göre; şiddet içerikli oyunlar, normal hayatta öfkeli olan çocukları, diğer çocuklara kıyasla daha fazla etkilemekte ve saldırganlığı arttırmaktadır (s. 97). Dolayısıyla bu durum ile ilgili değerlendirmeler de gerçek hayattaki çevre ve etkileşim koşulları ile aile faktörüne dikkat edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (s.102).

Eserin neredeyse her kısmında internetin bir yandan çocuklara sunduğu imkânlarla ve sağlıklı teknoloji kullanımına dikkat çekilmekte diğer yandan ise sanal ortamın tehlikeli yanları açıklanmaktadır. “İnternette Çocuk” başlıklı dördüncü bölümde de internetin zararlı bazı yönleri ele alınmaktadır. Burada da öne çıkan temel husus şudur: Normal yaşamdaki etkileşim kalitesi ve değerler zayıfladıkça sanal alana yönelim ve kendini orada gösterme uğraşları da artış göstermektedir. Bu yönelim ile birlikte sosyal medya bağımlılığı, yalnızlık, narsizm, empati yoksunluğu, sosyallik illüzyonu, benlik yanılsaması, gerçek yaşam standartlarını küçümsemek, siber zorbalık, cinsel istismar, pornografik görüntülere ve siber zorbalığa maruz kalmak gibi sorunlar ön plana çıkmaktadır. Eserde yapılan değerlendirmeler, sorunlarla baş edebilmenin gerçek yaşam ortamının iyileştirilmesinden geçtiği yönündedir. Cinsel istismar sorunuyla ilgili yapılan araştırmalar, diğer sorunların iyileştirilme alanına da şöyle ışık tutmaktadır:

Yapılan çalışmalar, hayatlarında destekleyici bir yetişkinin varlığından yoksun, ebeveynleri tarafından denetlenmeyen, hayatlarında rutin aktivitelere ve hobilere yer vermeyen, akranları ile daha az sosyal ilişki kuran gençlerin dijital ortamda cinsel istismara daha açık olduğunu bulmuşlardır. (s.140).

Gerçek yaşam alanının iyileştirilmemesi durumunda, yüz yüze iletişimin yerine geçen sosyal medya platformlarındaki sanal iletişim yoğunluğu, sürekli telefonları kontrol etme bağımlılığına –gerçek ortama yabancılaşmaya- yol açabileceği gibi kurgulanan ortamdaki “mükemmelleştirilmiş” sanal gerçeklikler karşısında çocuk, gerçek hayatta aşağılık kompleksi ve tatmin olmayan negatif bir algıya doğru sürüklenir (s.117). Gerçek yaşam alanına yabancılaşma, empati becerisinin düşmesini de tetiklemektedir ki yapılan araştırmalarda empati konusunda son on senede çok keskin bir düşüş olduğu gözlemlenmiştir (s.121). Yine araştırmalara göre; kendini yalnız olarak tanımlayan insanların sayısı iki katına çıkmış durumdadır. (s.126). Bu açıdan internet çağının en büyük tehlikelerinden biri çevrimiçi iletişimi yüz yüze iletişimin yerine kullanmaktır. (s.126).

Gerçek hayattaki olumsuz “kendilik” algısı arttıkça sosyal medyaya bağımlılık da o derecede artmaktadır. Bu da gençlerin, enerjilerini sosyal medyada harcamalarına sebep olmaktadır (s. 128). Gerçek yaşamdaki sorunlarla yüzleşmeden gizil sorunların telafisinde sosyal medyaya ve sanal ortam dinamiklerine yönelen gençler, sanal ortamın himayesinde mi kalacaklar?

Buraya kadar anlatılan bölümlerde yazarlar “dijital yerli”lere yardımcı olmak ve onlarla iletişim kurabilmek için sanal alanı, önemli bazı yönleriyle tanıtmaya çalıştıktan sonra, gençlere nasıl yardımcı olunabileceği konusunda ipuçlarını göstermekte ve önerilerde bulunmaktadır. Bunun için “Dijital Çağ ve Aile” başlıklı beşinci bölümde, dijital teknolojinin aileyi nasıl etkilediği de sorgulanmaktadır. Aile, normal yaşam zemininde ilişkilerimizi düzenleyen, yüz yüze konuşma ve dinleme yoluyla ilgilerin birbirine yöneldiği dinamik ve canlı bir ortamdır. Sanal ortama yöneliş, her şeyden önce ailedeki canlı ortam kalitesinin zayıflamasını hızlandırmaktadır (s. 153). Bilgisayar teknolojisine bağlı işlerin eve taşınması da bunda etkili olabilmektedir (s. 155). Bu durumda evin kendinde sükûn bulunabilecek olan ev, işin iş, okulun okul olmaktan çıktığı bulanıklaşan sınırlar kendini göstermektedir. Yazarlar, teknolojik imkânlar üzerinden işin eve taşınması gibi etkenlerin dışında, özellikle aile içindeki bağların çocukların dijital dünyaya bağımlı olup olmama konusunda belirleyici olduğuna şöyle dikkat çekmektedir:

Bilimsel çalışmaların gösterdiği ortak sonuç şu ki teknoloji, aile arasında zaten var olan ilişki durumunu amplifiye ediyor. Yani, aralarında sağlıklı ilişkiler bulunan ailelerde teknolojinin ev içindeki bağları güçlendirmeye yardım edebildiği görülürken, birbirleriyle ilişkileri daha zayıf, çatışmalı ailelerde ise süregelen problemleri artırdığı ve aile bireylerini daha da yalnızlaştırdığı anlaşıyor (s.156).

Bu tespit, ilgili sorunlar karşısında anne babaları, kendi sorumluluklarıyla yüzleştirmektedir. Çünkü sorunlu teknoloji kullanımı, ebeveynler için de söz konusudur (s.159). Yazarlar, “özenetim” gibi sorunlara değinmekle birlikte, özellikle gizli model etkisindeki ebeveynlerin de teknolojiden nasıl etkilendiklerinin önemli olduğunu vurgulamaktadır (s.171). Dolayısıyla anne babaların hem çocukları üzerine hem de genel olarak aile ilişkileri üzerine hassasiyetle eğilmeleri önem kazanmaktadır. Bu noktada yazarlar yetkili, otoriter, izin verici ve katılsız/ihmalkâr ebeveynlik tipolojilerinden yetkili ebeveynlik tarzını önermektedir (s. 166). Duygusal ve akademik sonuçlar bakımından başarılı olan yetkili ebeveynler, kurallarının ardındaki mantığı gelişimsel olarak uygun bir şekilde açıklamaya gayret ederler. Böylece çocuklara rağmen onlar için iyi olanı yapmak yerine, onlara neden böyle düşündüklerini açıklayarak onları yanlarına alırlar. (s.167). Bu doğrultuda; “Teknoloji Kullanım Kılavuzu” başlıklı kitabın son bölümünde, yetkili ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanımı hakkındaki ortak endişelerine yer verilmektedir (s.175-188). Yine ailelere çocuklarının teknolojiyi doğru kullanımı konusunda; onlara dijital dünyada kendilerini koruma, medya yazarlığı eğitimi verme, güzel alternatifler sunma, rol model olma, onlarla bağları güçlendirme vb. sağlıklı ve kalıcı öneriler sunarak yol göstermektedir (s.188-202). Kitap ailelere yönelik bu tür faydalı tavsiyelerle son bulmaktadır.

Eserin üslubuna bakıldığında genel okuyucu kitesinin hedeflendiği görülmektedir. Yazarlar, eserde kendi çocukluk ve gençlik dönemlerinde dijital dünyayla karşılaşmayan günümüz anne babalarına, dijital dünyanın içinde doğup büyüyen çocuklarına karşı nasıl davranacakları konusunda faydalı bilgiler vererek yardımcı olmaya çalışmışlardır. Bu yönüyle kitap, alanında önemli bir eser olmakla birlikte büyük bir açığı da kapatmaktadır.

Kitapta yazarların görüşlerini desteklemek için günlük hayattan örnekler vermeleri kitabın değerini artırmaktadır. Yine gerek ülkemizde gerekse ülkemizde dışında yapılan bilimsel araştırmalardan ulaşılan sonuçlara değinmeleri, eserde ortaya konulmaya çalışılan düşünceleri destekleyerek zenginleştirmiştir. Kitapta dijital dünyaya bağımlılık anlatılırken çoğunlukla bilgisayar oyunları üzerinden örnekler verilirken dijital dünyanın diğer alanlarına fazla değinilmemesi eserin eksik tarafı olarak ortaya çıkmaktadır.